

Dövlət müstəqilliyimizin sınağı

1995-ci il mart ayının 13-nə keçən gecə OMON-un Ağstafa və Qazax rayonunda yerləşən bölməsi tərəfindən dövlət idarələrinə silahlı hücum təşkil edilmiş və dövlət əleyhinə faktiki qiyam baş vermişdi. Martın 15-də Azərbaycan ordusunun bölmələri tərəfindən qiyamın qarşısı alınmışdı. Martın 16-17-də Xüsusi Təyinatlı Polis Dəstəsinin komandiri Rövşen Cavadovun rəhbərliyi ilə Bakıda da çevrilişə cəhd göstərilmiş, martın 17-də Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin dəstələri üsyançıların düşərgəsini mühasirəyə almış və qiyam yatırılmışdır. Xalqımızın tarixinə qara ləkə kimi düşən 1995-ci ilin mart hadisələri Azərbaycanın dövlətçiliyinə, onun müstəqilliyinə qarşı yönəlmiş bir qəsd idi. Bu hadisələrdən illər keçib, lakin yaddan çıxmır, unudulmur...

Dövlət müstəqilliyimizin bərpasından sonra müstəqilliyimizin qorunub saxlanması, inkişaf etdirilməsi çətinliklər hesabına başa gəldi. 1995-ci ilin martında Azərbaycanın başı üzərində yenə də qara buludlar dolanırdı. Qan-qada bahasına əldə olunan müstəqilliyimiz növbəti sınaqla üz-üzə qalmışdı. Hərc-mərclikdən, özbaşınalıqdan yaxasını yenincə qurtaran ölkə təzədən fəlakətə sürüklənirdi. Məkrli düşmənlər 1993-cü ilin yayından sonra defələrlə puç olmuş xain niyyətlərini həyata keçirmək üçün omonçuların əli ilə açıq hərbi mübarizəyə keçmişdilər. O zaman baş verənlərin xronoloji ardıcılığını yada salaq. Azərbaycanda dövlət çevrilişinə cəhd 1995-ci ilin mart ayının 13-nə keçən gecə ölkənin ən ucqar nöqtəsində - Qazaxda və Ağstafada başladı. Həmin gün

"OMON"-un Ağstafa və Qazax rayonunda yerləşən bölməsi tərəfindən dövlət idarələrinə silahlı hücum təşkil edildi. Hər iki rayonda dövlət əleyhinə faktiki qiyam baş verdi. Döyüşlərdən sonra Xüsusi Təyinatlılar [OMON] tərəfindən dövlət əhəmiyyətli binalar ələ keçirildi. Lakin mart ayının 15-də Azərbaycan Ordusunun bölmələri qiyamı yatırmağa nail oldu. 16-17 mart tarixlərində isə Xüsusi Təyinatlı Polis Dəstəsinin komandiri polkovnik Rövşen Cavadovun rəhbərliyi ilə Bakıda çevrilişə cəhd göstərmək istədilər. Hələ martın 14-də daxili işlər naziri "OMON"un buraxılması və onun üzvlərinin 3 gün ərzində silahı təhvil verməsi barədə əmr imzalamışdı. Əmrə görə, silahı könüllü təhvil verənlər törətdikləri əməllərə görə cəzalandırılmayacaq və DİN sistemində müvafiq işlə təmin ediləcəkdilər. Bundan 2 gün sonra, yeni silahlı qarşıdurma ərəfəsində ulu öndər Heydər Əliyev "OMON"çuları bağışlanmaq imkanı yaranan xüsusi Fərman imzaladı.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev 1995-ci ilin martın 15-də televiziya və radio ilə xalqa müraciətində Surət Hüseynovun, Rövşen və Mahir Cavadov qardaşlarının, onlarla həmrəy olan radikal müxalifət nümayəndələrinin dövlət çevrilişi cəhdini pisləyərək, qanunsuz əməllərindən əl çəkmələri barədə xəbərdarlıq etmiş, onları əfv edəcəyini bildirmişdi. Hətta Cavadov qardaşlarının atası Bəxtiyar Cavadovla da söhbət aparmış, ona oğlanlarını vətəndaş müharibəsi və silahlı qarşıdurma yaratmaqdan çəkəndirməyi tövsiyə etmişdi. Dövlət çevrilişinə cəhd edən qeyri-qanuni silahlı birləşmələrin rəhbəri Rövşen Cavadov və onun ətrafı hakimiyyəti silah

gücünə, qeyri-konstitusion yolla ələ keçirməkdə tam ısrarlı idi. Onlar ağsaqqalları, ziyalıları, hətta yaşlı atalarını da dinləmədilər. Cəmiyyətdə dövlət çevrilişinə cəhd göstərənlərə qarşı nifrət yaranmışdı. Ulu öndərin televiziya və radio ilə xalqa müraciətindən sonra gecə olmasına baxmayaraq, minlərlə insan onun çağırışına səs verdi, meydanlara gəldi, beləliklə də xalq iradəsini, dövlət çevrilişinə olan münasibətini ortaya qoydu. Bu mənada, xalq bütün bu hoqqabazlıqlara, xəyanətkar və cinayətkar əməllərə son qoyulmasını tələb edirdi. R.Cavadovun adamlarının, eyni zamanda, proseslərdən faydalanmaq arzusunda düşən dağıdıcı müxalifət partiyalarının nümayəndələrinin xalq arasında apardığı təbliğat işləri isə heç bir nəticə vermirdi. Əksinə, belələri ictimaiyyətin qınağına tuş gəlir və ağır ifadələrə təhqir olunmaqdan belə yan keçə bilmirdilər. 1995-ci ilin martın 16-dan 17-nə keçən gecə isə paytaxtın 8-ci kilometr qəsəbəsindəki "OMON"çuların qərargahı yaxınlığında başlanan atışmada dünənədək cəbhə bölgəsində, erməni təcavüzkarları ilə savaşa sənğər yoldaş olmuş döyüşçülər üz-üzə dayandılar. Ermənistan silahlı qüvvələri torpaqlarımızı işğal etdiyi bir vaxtda, Azərbaycanın paytaxtında bir qrup vəzifə herisi hakimiyyəti ələ keçirmək üçün dövlətçiliyimizə qəsd edirdi. Bu, Azərbaycan üçün faciəli mənzərə idi. Heydər Əliyevin müdrikliliyi, uzaqqören siyasəti və qətiyyəti sayəsində müstəqilliyimizə qarşı olan qəsdin qarşısı alındı. Azərbaycan xalqının ulu öndər Heydər Əliyevə, qanuni hakimiyyətə birmənalı dəstəyi qiyamın baş tutmamasının əsas səbəbinə

çevrilmiş, silah gücünə dövlət çevrilişi etmək cəhdlərini puça çıxarmış, ölkəmizin gücünü, qüdrətini göstərmişdi. Beləliklə də, 1995-ci ilin mart ayının 17-də ulu öndər Heydər Əliyev və xalq birliyi nəticəsində dövlət çevrilişinin qarşısı alındı. Bu arzuolunmaz olaylar Vətənin bütövlüyünü, onun müstəqilliyini arzulayıb sevənlərin və bu müqəddəs əməl uğrunda mübarizə aparənlərin ürəkələrində bir yara kimi qalıb. Çünki bu olaylar qaragüruhuçu qüvvələr tərəfindən müasir dövlətçilik tariximizə vurulan qara ləkə, dövlətçiliyimizə qarşı xəyanət idi.

1995-ci ilin martında həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan bu planlar Azərbaycanın sabit inkişaf və islahatlar yoluna qədəm qoyduğu dövrə təsadüf edirdi. Bu hadisələr Azərbaycanda dövlət quruculuğunun ilk praktik uğurlarının önünü kəsməyə yönəlmiş cəhd idi. 1994-cü ilin sentyabrında imzalanan "Əsrin müqaviləsi" 1995-ci ildə reallaşmağa başlanacaqdı. Xarici investitorlarla daha bir iri neft müqaviləsi hazırlanır, ölkənin sosial-iqtisadi inkişafını müəyyənləşdirən perspektivlər nəzərdən keçirilirdi. Bir sözlə, Azərbaycanda hüquqi, demokratik dövlətin inkişafı dönməz xarakter alırdı. 1995-ci ilin mart olaylarından sonra Azərbaycanda hərbi müxalifət anlayışına birdefəlik son qoyuldu. Bu mənada, 1995-ci ilin mart hadisələrini müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyini iflasa uğratmaq istəyən bədnam qüvvələrin sonuncu uğursuz cəhdi saymaq da saymaq olar.

Azərbaycanda vətəndaş qarşıdurmasının qarşısının alınması, xalqın bütövlüyünün qorunması ulu öndər Heydər Əliyevin tarixi missiyasına çevrildi. Ölkədə davam edən hakimiyyət böhranı, anarxiya, özbaşınalıq tamamilə aradan qaldırıldı. Həmin dövrdə Heydər Əliyevin qətiyyəti ilə qısa bir müddətdə vətəndaş müharibəsinin alovları söndürüldü, ölkədəki silahlı dəstələr ləğv edildi, əhalidə saxlanılan külli miqdarda silah-sursat yığıldı, müharibədə uzunmüddətli atəşkəsə nail olundu. Birmənalı şəkildə demək olar ki, Azərbaycanın demokratik və bəşəri dəyərlərə sadıq müstəqil bir dövlət kimi formalaşması ulu öndərimizin siyasi fəaliyyətinin nəticəsidir. Heydər Əliyevin bu cür cəhdlərin qarşısını qətiyyətlə alması Azərbaycan xalqının sabaha, gələcəyə ümidini daha da artırdı. Güclənməkdə olan ölkəmizdə 1994-cü ilin oktyabrında və 1995-ci ilin martında dövlət çevrilişinə silahlı cəhdlərin göstərilməsi müstəqil dövlətçiliyimiz üçün növbəti sınaq oldu. 1993-1995-ci illər müasir Azərbaycanın tarixinə dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanması uğrunda mübarizə dövrü kimi yazılmışdır. İctimai-siyasi sabitliyin və qanunçuluğun bərqərar edilməsi bu dövrün ən mühüm nailiyyəti oldu və dövlət quruculuğunda, iqtisadi, sosial, siyasi və mədəni həyatda genişmiqyaslı və ardıcıl islahatlar aparmaq üçün əlverişli imkan yaratdı.

Mustafa KAMAL.
"Respublika".